

På grund af hvad jag sålunda anført, hemställes,

att Riksdagen, med bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit angående beviljande af medel till jordbrukskonsulenter i södra och mellersta Sverige, ville besluta att i afseende å erhållande af statsbidrag från ifrågasvarande anslag skola tillämpas samma villkor, som hittills och fortfarande varit bestämda för samma ändamål i Dalarne och Norrland.

Stockholm den 27 januari 1911.

Gust. Odqvist.

Nr 130.

Af herr **Widén**, *i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen upptagna förslag till ordnande af den lägre landbruksundervisningen.*

Uti statsverkspropositionen under 9:de hufvudtiteln har Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagt förslag till ordnande af den lägre landbruksundervisningen, i hufvudsak grundadt på den för frågans utredning tillsatta kommitténs den 12 december 1908 afgifna betänkande.

Därvid föreslås rörande den undervisning, som nu meddelas i de så kallade landtmannaskolorna, bland annat — förutom landtmannaskolor af hittillsvarande slag, som af kommittén benämnas A-typen, med högre inträdesfordringar — anordnande af landtmannaskolor af en ny form, kallad B-typen, där inträde skulle medgifvas endast på genomgången folkskolekurs.

Enligt undertecknads mening är anordnande af skolor med sistberörda slags inträdesfordringar, hvilket för öfrigt synes öfverensstämma med

Riksdagens i skrifvelse den 22 maj 1907 uttryckta mening, af stor betydelse för det mindre jordbruket. Och förslaget härom synes vara förtjänt af allt understöd från Riksdagens sida.

Det torde dock knappast vara så, att denna form af landtmannaskola är så alldeles ny. Redan nu finnas tre landtmannaskolor, med hufvudsakligen enahanda inträdesfordringar, nämligen å Simmersröd i Bohuslän, på Frösön i Jämtlands län och i Skara. De båda förstnämnda fordra för inträde endast genomgången folkskolekurs; och vid landtmannaskolan i Skara fordras ej heller mera, men i stället är anordnad vid början af hvarje kurs en kortare undervisning för elever, som anses ej äga tillräckliga förkunskaper. I afseende på den utbildning för jordbruket, som i dessa skolor meddelats, torde kunna sägas, att de på ett synnerligen utmärkt sätt fyllt sin uppgift. Atminstone tror jag det kunna vitsordas från landtmannaskolan i Jämtlands län, som verkat sedan en längre tid tillbaka, att den fostrat många elever, som i sin ort framträdt som föregångsmän på landtbrukets område. Och som ordförande i skolans styrelse kan undertecknad vitsorda, att skolan fortfarande är flitigt besökt och uppskattad af länets ungdom. Om samma förhållande med afseende å samtliga dessa skolor torde få anses vittna den omständigheten, att under läsåret 1906—1907 var elevantalet vid dessa tre skolor i medeltal 33 stycken, under det samma medeltal vid de öfriga 24 landtmannaskolorna var 15.

Det torde emellertid få antagas som visst, att dessa skolor, hvilka enligt propositionen skulle i afseende å statsbidrag likställas med de andra, komma i en svårare ekonomisk situation än de andra med folkhögskolor förenade landtmannaskolorna (den s. k. A-typen). Dessa sistnämnda hafva nämligen förmånen af att kunna i flera ämnen (såsom naturlära, svenska, matematik, geometri, bokhålleri, ritning, fältmätning och afvägning samt gymnastik och sång) använda, åtminstone till en del, samma lärarkrafter som folkhögskolan; likasom äfven undervisningsmateriel mången gång kan vara gemensam. Äfven andra ekonomiska förmåner af sammanslutningen kunna tänkas.

Afsikten med påvisande af detta förhållande är icke att nu bestämdt påyrka någon skillnad mellan dessa båda skolformer i afseende å statsbidraget. Det synes gäneligt, att hvarje ort får, utan att vara påverkad af detta förhållande, ordna sig efter den form, som där anses mest passande och behöflig. I det hela torde de båda slagen skolor icke heller i afseende på den meddelade undervisningen böra hållas isär, utan böra få

bedrifva densamma efter ungefär enahanda former och i enahanda omfattning.

Utan det har varit afsikten allenast att framhålla, att de fristående landtmannaskolorna eller skolorna enligt B-typen äro i behof af att så mycket som möjligt tryggas i sin ekonomi. Detta behof är än större därigenom att Kungl. Maj:t, välbetänkt nog, synes det, icke velat upptaga förslaget om en lånefond för anordnande af landtmannaskola, hvarigenom det emellertid lärer möta svårigheter att anskaffa lokaler med mera, som äro för skola behöfliga. Erfarenheten från Jämtlands län, där skollokaler endast med svårighet och genom ekonomisk medverkan af föreståndaren kunnat ordnas, bär nogsamtt vittne härom.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för landtmannaskolor af hvad slag som helst utgå ett *grundanslag* af 2,000 kronor åt sådan landtmannaskola, hvars elevantal uppgår till minst 20 eller under de tre första åren af en skolas verksamhet till minst 12, samt därutöfver *efter elevantalet höjdt anslag*. Sålunda 4,000 kronor till skola med elevantal öfver 30 och 3,000 kronor till skola med elevantal af minst 20 men ej öfver 30; hvarjämte under de tre första åren af en skolas verksamhet skulle utgå högst 1,000 kronor åt skola med elevantal af minst 12, och dessutom Kungl. Maj:t hafva rätt att för de tre närmaste läsåren efter dessa bestämmelsers trädande i kraft åt redan i verksamhet varande landtmannaskola, hvars elevantal uppgår till minst 12, tilldela understöd till enahanda belopp, som enligt nuvarande bestämmelser af densamma uppbäres, äfvensom att jämväl i andra fall på grund af särskilda omständigheter bevilja statsunderstöd åt landtmannaskola med elevantal under 20.

Af dessa bestämmelser blifver en följd, att en landtmannaskola blifver för sina inkomster af statsunderstöd i hög grad beroende af elevantalet. Och dock kunna utgifterna icke i samma mån regleras efter nämnda norm. Största delen af dessa, hyra, aföningar m. fl., äro lika stora i hvarje fall; och å andra sidan sjunka med elevantalet gifvetvis de inkomster, som hämtas af elevernas afgifter. Elevantalets sjunkande för något eller några år lärer knappast kunna förekommas, beroende af rena tillfälligheter, sjuklighet, missväxt, penningknapphet o. s. v. Exempelvis var vid Jämtlands läns landtmannaskola under den tid den var förlagd till Ope i Brunflo socken och stod under den framstående direktören J. Fr. Bromans ledning, från och med 1895 räknadt, för de följande 10 åren elevantalet växlande i här angifna grad: 14, 23, 11, 13, 13, 4, 21, 17, 20, 17. Det är uppenbart, att en landtmannaskolas ekonomi härigenom ställes på en mycket

osäker fot. Visserligen finnes ju tilläfventyrs utsikt att kunna få Kungl. Maj:ts medgifvande att, äfven fastän elevantalet sjunkit, åtnjuta det högre statsunderstödet. Men detta är kanske ej så säkert, och en otrygghet kvarstår, som måste verka nedtryckande och hindra lusten att nedlägga kapital i skolan och få den att följa med tiden. Det synes nödigt, att landtmannaskolornas ekonomi, om desamma skola kunna utvecklas och verka på ett tillfredsställande sätt, ställes på säkrare fötter. Åtminstone är detta af förut framhållna skäl angeläget med afseende å skolorna af B-typen eller de fristående landtmannaskolorna.

Utan att återgå till kommitténs förslag, framför hvilket Kungl. Maj:ts utan tvifvel har åtskilliga företräden, synes nämnda ändamål lämpligen kunna vinnas genom en, kanske äfven af andra omständigheter i viss mån betingad, sänkning af det minimiantal af elever, som betingar höjning af statsbidraget utöfver grundanslaget, så att höjning med 3,000 kronor äger rum redan vid ett elevantal af minst 15 och med 4,000 kronor vid ett elevantal af 25. Måhända kan målet vinnas äfven på annat sätt, hvilket i sådant fall utskottet, som får att bereda denna fråga, torde kunna föreslå.

Någon höjning i det af Kungl. Maj:t begärda förslagsanslaget till förevarande ändamål 150,000 kronor, hvilket öfverensstämmer med det af kommittén föreslagna, torde icke häraf betingas. Likaså synas de föreslagna villkoren för statsbidragets åtnjutande böra blifva i öfrigt oförändrade.

På grund af det ofvan anförda, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen i afseende å de utaf Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för statsbidrags utgående till landtmannaskolor måtte, åtminstone beträffande sådana landtmannaskolor, som icke äro förenade med folkhögskola, eller beträffande skolor af s. k. B-typ, vidtaga ändring i syfte att statsbidragen till dessa skolor blifva till beloppet mera säkra än enligt Kungl. Maj:ts förslag, antingen genom att, såsom ofvan föreslagits, sänka minimiantalet af elever, som betingar höjning af anslaget utöfver grundanslaget, eller på annat sätt.

Stockholm den 27 januari 1911.

Johan Widen.

Häri instämmer

Ing. Bergman. _____